

SKK(K.S.)

MÓRI POLGÁRMESTERI HIVATAL	
ELŐIRÁNY	11000 - KÖRNYEZETI K.
2025 NOV 27.	2025 DEC 01.
IKTATÓSZÁM	114518-1/2025.
ELŐSZÁM	

11772

Dr. K.

12.01.2025

Javaslat az alábbi téma napirendre vétele tárgyában:

Oroszlány közigazgatási területén a Vértes erdei övezetében található Cica-homok térségében folyó hulladék-eredetű tevékenységek megszüntetésének, és a VKG Kft. telephely és működési engedély visszavonásának, valamint a térségi veszélyes hulladék-kezelés leállításának kezdeményezése

Előterjesztő:

Brichter Józsefné és Kovács István települési képviselők

Mór Város Önkormányzata, a térség lakosságának egészsége, a Vértes természeti értékei és a közös vízbázis védelme érdekében az alábbi ügyben fordulunk a T. Képviselő-testület felé.

Pusztavám fölött, erdős környezetben található Cica-homok nevű területen az Envirotis Holding Zrt. érdekeltségébe tartozó Vértesi Környezetgazdálkodási Kft. a Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal engedélye alapján évente akár 250 ezer tonna ipari eredetű hulladékot helyezhet el „rekultivációs” tevékenységként, „ökológiai helyreállítás” címszó alatt. A program időtartama maximalizált időtartama nyolc év, a teljes mennyiség így elérheti a kétmillió tonnát.

A szóban forgó terület a Vértes Tájvédelmi Körzethez tartozik, egyben Natura 2000 kiemelt természetmegőrzési és madárvédelmi helyszín, amely a természetvédelmi törvény alapján fokozott védelem alatt áll. A Cica-homok korábban egy természetes úton regenerálódott bányató volt, amely az elmúlt harminc évben gazdag, fajdiverz ökoszisztémává alakult.

A vállalat azonban „helyreállítás” címen ledózerolta a tó környezetét, 26 védett faj állományainak élőhelyét, kiszivattyúzta a vizet és azt veszélyes ipari hulladékból előállított keverékkel tölti fel, amely 122 különböző hulladéktípus összetevőjéből áll.

Ezt az anyagot „ökológiai fedőréteggént” tüntetik fel, miközben független mérések (2024–2025) TPH, PAH, kadmium, cink, réz és ólom határérték-közeli, illetve határértéket meghaladó koncentrációit mutatták ki benne. Ezek a vegyületek toxikusak, karcinogének, idegrendszeri és vesekárosító hatásúak, és hosszú távon bejuthatnak a karsztvíz-rendszerbe.

A térség vízbázisainak veszélyeztetése

A terület földtani felépítése miatt a felszín alól elszivárgó víz északi–északkeleti irányban halad, a Tatabánya-Tata-Kisbér vízgyűjtő felé. Ezzel a szennyezés nem a Móri-árok, hanem a tatabányai XIV/A és XV/C karsztvízbázis irányába terjedhet. Ez a vízbázis biztosítja több mint hatvan település – köztük Tatabánya, Oroszlány, Kisbér és Tata – ivóvízellátását, így a kockázat regionális, nem helyi jellegű.

A Vértesi északi karsztvizek hidraulikai kapcsolatban állnak a tatabányai regionális vízellátó rendszerrel, amely a Dunántúl egyik stratégiai vízbázisa. A Cica-homokon folytatott tevékenység ezért közvetve az ország ivóvízbiztonságát is érintheti.

Természetvédelmi károk és precedensveszély

A Cica-homok élővilága a beavatkozás előtt 26 védett fajnak adott otthont, köztük két fokozottan védett és egy Natura 2000 jelölő fajnak.

A tó környezetében négy ritka gombafaj ismert egyetlen magyarországi előfordulása csak itt volt a Cica-homokon, és itt található a Vértes legjelentősebb nummulitesz-fosszília-lelőhelye is.

A vállalat hasonló módszerrel járt el Almásfüzitőn a vörösiszap-tározónál, ahol a „terméknek minősített” hulladékanyagok felhasználása miatt több mint tíz éve bírósági eljárás folyt ellene. A vizsgálatok ott nehézfémek és olajszármazékok jelenlétét mutatták ki, melyek a Duna vízminőségét is veszélyeztették.

Jelenleg a Vértes belső területein rendszeresen közlekednek külföldi tartálykocsik, amelyek szennyező anyagokat szállítanak a telephelyre. Ez nemcsak környezeti, hanem biztonsági és közegészségügyi kockázat is. A cég nyilatkozatai szerint további akkumulátor-hulladék feldolgozási és elhelyezési tevékenységeket kíván indítani a Tatabánya-Oroszlány térségben, ami a Vértes egészére rendszerszintű környezeti veszélyt jelent.

Bár a Cica-homoki tevékenység Mór vízbázisát közvetlenül nem érinti, a Vértes egy összefüggő ökológiai és vízföldtani egység: ha egy pontján visszafordíthatatlan beavatkozás történik, az a hegység teljes vízháztartását és biológiai egyensúlyát felboríthatja. A Natura 2000 és tájvédelmi besorolás nem pusztán jogi címke, hanem kötelezettség a megővásra.

Határozati javaslat:

Mór Város Önkormányzatának Képviselő-testülete:

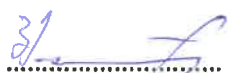
1. Kifejezi határozott tiltakozását az Oroszlány-Pusztavám térségében, a Cica-homok nevű védett területen folyó ipari tevékenységgel szemben, mivel az ellentétes a természetvédelmi törvény és a Vértes ökológiai érdekeinek alapelveivel.
2. Felkéri az Energiaügyi Minisztériumot és Lantos Csaba miniszter urat, hogy mint a bányászati és rekultivációs ügyekért felelős felügyeleti szerv vezetője, rendelje el az Envirotis Holding Zrt. (Vértesi Környezetgazdálkodási Kft.) tevékenységének azonnali felfüggesztését, vizsgálja ki a Komárom–Esztergom Vármegyei Kormányhivatal engedélyezési eljárását, és kezdeményezze a vállalat telephelyének és működési engedélyének megszüntetését, mivel az súlyosan veszélyezteti a Natura 2000 védett területet, valamint a Tatabánya-Tata-Kisbér regionális vízbázist, amely több mint 250 000 ember ivóvízellátásáért felelős.

3. Támogatja mindazon civil és szakmai szervezetek tevékenységét, amelyek a Vértes és a környező Natura 2000 területek megóvásáért dolgoznak, és felhívja a környező önkormányzatokat, hogy hasonló határozatokkal és állásfoglalásokkal csatlakozzanak az ügghöz.

Alulírottak, kérjük a Pénzügyi Bizottságot, hogy a hatályos SZMSZ (17§.(3a) szerint a napirendre vétel mellett döntsön, a soros novemberi képviselő-testületi napirendjei közé felvegye.

Bizottsági és képviselőtestületi ülésre meghívásra javasolt: Kárpáti Tímea

Mór, 2025.november 11.

Brichter Józsefné

Kovács István

Mellékletek:

- Kárpáti Tímea természetvédelmi szakmérnök szakanyagai
- Gerstenkorn András okl. geológus szakvéleménye
- Hudák Tamás magánkutató szakvéleménye
- Koszka Attila természetvédelmi mérnök ismertetője

„Tájsebgyógyítás” vagy hulladéklerakás?

Mit fed valójában az „ökológiai helyreállító program” a Cica-homokon?

Idézet az Engedélyből:

„A Vértesi Környezetgazdálkodási Kft a KE/041/01480-13/2023. számú, egységes szerkezetbe foglalt környezetvédelmi és környezethasználati engedélye (továbbiakban: Működési engedély) alapján az Oroszlány VI. barnaköszén védnevű bányatelek (továbbiakban: Cica-homok) területén rekultivációs célból a 43/2016. (VI.28.) FM rendelet szerint R1, R3, R5, R9, R11, R12 hasznosítási és D10 jelű ártalmatlanítási tevékenységet folytat.

A Működési engedély szerint: „A technológia során előállításra kerülő fedőanyagra jelenleg műszaki szabvány nincsen, továbbá a bányászati létesítmények lezárására felhasználható anyagok minőségét szabályozó jogszabály sem áll rendelkezésre, ezért olyan egyedileg meghatározott kihelyezési határértéket kell megállapítani, melyek tartásával biztosíthatóak a földtani közegre és a felszín alatti vízre vonatkozó „B” szennyezettségi határértékek.”

R1 - Hulladék égetése

Dioxin, furán, higany, kadmium, ólom

Rákkeltő, ideg- és vesekárosító, vízi élővilág-pusztító

R3- Szerves hulladék (olaj, oldószer, növényvédőszer, szennyvíziszap) újrahasznosítása

Benzol, toluol, triklór-etilén, hormonmaradványok, antibiotikumok, kórokozók

Leukémia, hormonális zavarok, termékenységi problémák, fertőzésveszély; a karsztos talajon át közvetlen ivóvíz-szennyezés

R5 - Ipari salak, hamu, építési törmelék, iszapkeverék „visszatöltése”

Króm(VI), arzén, ólom, réz, cink, fluorid, PAH, PCB, mikroműanyagok

Karcinogén, neurotoxikus, víz- és talajszennyező; kioldódási kockázat magas

R9 - Használt olaj „újrafinomítása”

Aromás szénhidrogének, fémadalékok, klórozott vegyületek

Rákkeltő; olajfilm a felszíni vizeken oxigénhiányt és élővilág-pusztulást okoz

R11 - Égetési és kezelési maradékok „újborni hasznosítása”

Hamu, salak (Cr (VI), V, Ni), PCB, PAH, fenol

Rákkeltő, máj- és vesetoxikus, bioakkumulatív mérgező

R1- Előkészítés, csere, hogy az előző műveletekbe kerülhessen

Korrozív oldatok, savas-bázikus maradékok, vegyes szennyezők

Talajvíz-szennyezés, toxikus gázképződés, korrózió

D10- Hulladék égetése „ártalmatlanítás” céljából

CO₂, NO_x, dioxin, furán, pernye, nehézfém-oxidok

Rákkeltő gázok, savas ülepedés, levegő- és vízszennyezés;

az égési maradékokat gyakran „termékké” minősítik, hogy mentesüljenek a hulladékjogi előírások alól

Ezek az ipari hulladék-hasznosítási műveletek nem alkalmasak talajjavító töltőanyag előállítására. A nehézfémek és vegyi anyagok nem bomlanak le, hanem beépülnek a vízrendszerbe, a talajba, az élővilágba.

A hatóság „termékek” minősítette a keveréket, így kikerült a hulladékgazdálkodási ellenőrzés alól.

Laborvizsgálatok kimutatták: több komponens többszörösen meghaladja a határértéket. Mindez egy Natura 2000-es, védett területen történik, ahonnan ca. 250.000 ember ivóvíze származik.

Miért jogsértő mindez?

1. Hulladékgazdálkodási törvény (2012. évi CLXXXV. tv.)
Csak olyan hasznosítás engedélyezhető, ami nem veszélyezteti a környezetet.
A veszélyes anyagú „termék” ezzel ellentétes.
2. 43/2016. (VI.28.) FM rendelet
Az R1–R12 és D10 tevékenységek csak akkor engedhetők, ha nem okoznak szennyezést.
A szennyvíziszap és ipari hamu keverése nem felel meg ennek a feltételnek.
3. 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről
„Tilos minden olyan tevékenység, amely a felszín alatti víz szennyeződését okozhatja.”
A Cica-homoki terület karsztos vízgyűjtő, közvetlen kapcsolatban az ivóvízbázissal.
4. 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet (Natura 2000)
Előírja az előzetes természetvédelmi hatásbecslést, és kimondja,
hogy a tevékenység nem engedélyezhető, ha a terület természetvédelmi értékeit veszélyezteti.
5. 1995. évi LIII. törvény a környezet védelméről
§: „A környezethasználat nem veszélyeztetheti az emberi egészséget, a természeti erőforrásokat és az ökológiai rendszereket.”
Ez az alapelv itt egyértelműen sérül.
6. Alaptörvény P) és XXI. cikk
Az állam köteles megőrizni a természeti erőforrásokat;
mindenkinek joga van az egészséges környezethez.

Ezek a tevékenységek nem „ökológiai helyreállítást”, hanem ipari hulladéklerakást jelentenek,
amely ellentétes a magyar és az uniós környezetvédelmi szabályokkal.

A „talajjavító töltőanyag” elnevezés megtévesztő, álláspontom szerint a tevékenység bizonyíthatóan jogsértő a fenti jogszabályok alapján.

Vonatkozó jogszabályok és irányelvek:

- 2012. évi CLXXXV. tv. a hulladékról
- 43/2016. (VI.28.) FM rendelet
- 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről
- 220/2004. (VII.21.) Korm. rendelet a szennyvíz kezeléséről
- 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet a Natura 2000 területekről
- 1995. évi LIII. tv. a környezet védelméről
- Magyarország Alaptörvénye (P) és XXI. cikk
- EU 2008/98/EK Hulladék-keretirányelv
- EU 2000/60/EK Víz Keretirányelv

2025.október 25.

Kárpáti Tímea

Természetvédelmi szakmérnök

SZENNYEZETTSÉG MÉRTÉKE

A Rekultivációs Engedély VI. fejezetének 12. pontja kiköti, hogy „a tevékenységet úgy kell végezni, hogy ne szennyezze a felszín alatti és felszíni vizeket, valamint a körülötte elhelyezkedő földtani közeget, a tevékenység végzése során valamennyi vonatkozó előírást, így a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet előírásait, a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet előírásait be kell tartani.”

Ebből következően a rekultiváció nem eredményezheti a rekultiváció előtti állapotnál kedvezőtlenebb állapot kialakulását.

Ugyancsak a Rekultivációs Engedély a 23. oldalon rögzíti, hogy a bányában összegyűlt vízből 2019. augusztus 16-án vettek mintát. A vizsgálati eredmények alapján a bányavízben csak szulfát mennyisége haladta meg a szennyezettségi „B” határértéket.

A rekultivációval érintett terület talajszennyezettségének feltárására fúrásokat végeztek, a fúrásokból mintavételezés történt 2021. október 28-án és november 11-én. A vizsgált talajminták egyetlen komponensének koncentrációja sem éri el a KvVM EüM FVM együttes rendelet (továbbiakban: Rendelet) meghatározott földtani közegre vonatkozó „B” szennyezettségi határértékét. Tehát a korábbi bányászati tevékenység szennyezést nem okozott.

B) Jelenlegi jogsértő határozatok

A Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal 2023-ban kiadta a KE/041/01480-13/2023. számú határozatot (továbbiakban: Engedély), amely R11 kódú (a hulladékkezelési technológia végeredményeképpen előállított és kihelyezésre került fedőanyaggal feltöltött területek rekultivációja hasznosítási művelet céljára engedélyezett) határkoncentrációkat határoz meg különböző szennyező anyagokra vonatkozóan. Az engedélyes ezzel az R11 kódú anyaggal kívánja a Cicahomok bánya adott területén a rekultivációt elvégezni.

Ezen jogszabálysértően megállapított határkoncentrációk mértéke jelentősen, egyes esetekben több mint 10–50-szeresen meghaladja a Rendeletben meghatározott „B” szennyezettségi határértékeket!

Ugyanakkor maga az Engedély is rögzíti a VI.1.3 fejezet 4. pontjában, hogy „Az R3–R11 hasznosítási tevékenység nem eredményezhet kedvezőtlenebb állapotot, mint a felszín alatti víz és a földtani közeg „B” szennyezettségi határértéke.”

-

C) A határértékek közötti jelentős eltérések

Az Engedélyben szereplő határértékek és a Rendeletben megengedett „B” szennyezettségi határértékek közötti jelentősebb eltérések:

Szelén (Se) esetében 50-szeres túllépés (50 mg/kg vs. 1 mg/kg)

Cink (Zn) esetében 12,5-szeres túllépés (2500 mg/kg vs. 200 mg/kg)

Összes alifás szénhidrogén (TPH) esetében 40-szeres túllépés (4000 mg/kg vs. 100 mg/kg)

Kadmium (Cd) esetében 10-szeres túllépés (10 mg/kg vs. 1 mg/kg)

Higany (Hg) esetében 10-szeres túllépés (5 mg/kg vs. 0,5 mg/kg)

D) Akkreditált vizsgálatok eredményei

2024. augusztusában válaszolt megkeresés alapján Pusztavámra utaztam, mert az ott élők azt tapasztalták, hogy erős bűzt árasztó anyagot raktak le a már víztelenített Cicahomok bánya területére. Az anyagból mintát vettem, és bevizsgáltattam a Bálint Analitika Kft. akkreditált laboratóriumában. A vizsgálat eredménye azt mutatta, hogy az anyag több összetevője meghaladja a Rendelet szerinti „B” szennyezettségi határértékét.

Az eredmény miatti felháborodás miatt az engedélyes lakossági fórumot tartott, melyen megállapodás született egy együttes akkreditált mintavételről, amit három különböző akkreditált laboratóriummal vizsgáltattak be a résztvevők: a Kormányhivatal, az engedélyes és a helyi lakosok. A vizsgálat eredménye ismételten az együttes rendelet szerinti „B” szennyezettségi határértékeket meghaladó szennyezettséget mutatott.

Három különböző akkreditált laboratórium vizsgálati eredményei egyöntetűen alátámasztják a jogszabálysértő szennyezettséget.

Az alábbi táblázatban foglalom össze a vizsgálatok eredményét.

Mértékegység: mg/kg szárazanyag

Anyag	Mért értékek - 2024.11.12. Vértesi Környezetgazdálkodás i Kft. (Bálint Analitika Kft.)	Mért értékek - 2024.11.12. Pusztavám lakosság (Eurofins Analytical Services Hungary Kft.)	Mért értékek - 2024.11.12. Környezetvédelmi hatóság (Környezetvédelm i Mérőközpont, Győr)	VKG Kft. Rekultivációs célú fedőanyag értékek	6/2009 együttes rendelet szerinti „B” határérték
As	13,32	9	5,65	25	15
Cd	2,87	2,4	1,4	10	1
Co	5,63	8,17	1,87	50	75
ΣCr	45,72	-	43,93	500	75

Cr(VI)	<0,4	n.a.	<0,01	1	1
Cu	240,33	3 minta: 2x<1 és 218,05	-	750	750
Hg	0,34	0,31	<0,4	5	0,5
Mo	6,7	-	6,79	20	7
Ni	22,35	32,67	26,32	200	40
Pb	115,8	87,5	93,32	500	100
Se	1,2	3 minta: 1,13	<0,4	50	200
Zn	509,1	430	-	2500	2500
ΣPAH	9,8	2,6	0,062	10	1
ΣPCB	0,02	0,01	0,002	0,5	0,1
ΣTRH	2078,4	116,35	<15	4000	100

RÉSZLETES ÖSSZEHASONLÍTÁS A 6/2009 RENDELET „B” HATÁRÉRTÉKEIVEL

1. VKG KFT. ÁLTAL MÉRT EREDMÉNYEK (Bálint Analitika Kft.)

7 anyag haladja meg a jogszabályi határértéket:

ΣTPH: 2979,17 mg/kg → 29,79-szeres túllépés (+2879,17 mg/kg)

ΣPAH: 3,4 mg/kg → 3,40-szeres túllépés (+2,40 mg/kg)

Cu (réz): 240,33 mg/kg → 3,20-szeres túllépés (+165,33 mg/kg)

Cd (kadmium): 2,87 mg/kg → 2,87-szeres túllépés (+1,87 mg/kg)

Zn (cink): 510,6 mg/kg → 2,53-szeres túllépés (+306,17 mg/kg)

Se (szelén): 1,2 mg/kg → 1,20-szeres túllépés (+0,20 mg/kg)

Pb (ólom): 118,4 mg/kg → 1,18-szeres túllépés (+18,40 mg/kg)

2. PUSZTAVÁM LAKOSSÁG MÉRÉSEI (Eurofins Analytical Services Hungary Kft.)

8 anyag haladja meg a jogszabályi határértéket:

ΣTPH: 1513,33 mg/kg → 15,13-szeres túllépés (+1413,33 mg/kg)

Cu (réz): 309,83 mg/kg → 4,13-szeres túllépés (+234,83 mg/kg)

Zn (cink): 569,17 mg/kg → 2,85-szeres túllépés (+369,17 mg/kg)

ΣPAH: 2,6 mg/kg → 2,60-szeres túllépés (+1,60 mg/kg)

Cd (kadmium): 2,4 mg/kg → 2,40-szeres túllépés (+1,40 mg/kg)

ΣCr (króm): 89,33 mg/kg → 1,19-szeres túllépés (+14,33 mg/kg)

Mo (molibdén): 8 mg/kg → 1,14-szeres túllépés (+1,00 mg/kg)

Se (szelén): 1,13 mg/kg → 1,13-szeres túllépés (+0,13 mg/kg)

3. KÖRNYEZETVÉDELMI HATÓSÁG MÉRÉSEI (Környezetvédelmi Mérőközpont, Győr)

3 anyag haladja meg a jogszabályi határértéket:

Cu (réz): 218,05 mg/kg → 2,91-szeres túllépés (+143,05 mg/kg)

Zn (cink): 430,73 mg/kg → 2,15-szeres túllépés (+230,73 mg/kg)

Cd (kadmium): 1,4 mg/kg → 1,40-szeres túllépés (+0,40 mg/kg)

A vizsgálati eredmények egyértelműen alátámasztják, hogy a terület már jelenleg is jelentős szennyezéssel terhelt, és a határozat szerint további – a jogszabályi határértékeket sokszorosán meghaladó koncentrációjú – hulladékok elhelyezése súlyosan veszélyeztetné a földtani közeget és a felszín alatti vizek minőségét.

E) Jogszabálysértések megvalósulása

1. A 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet megsértése

A 10. § (1) bekezdése egyértelműen tiltja a felszín alatti vizekbe, illetve a földtani közegbe szennyező anyagok közvetlen vagy közvetett bevezetését, a 3. § 5. pontja alapján egyedi „E” határérték csak kivételesen, egyedi esetekben állapítható meg, ami jelen esetben nem áll fenn.

A 2. § (1) bekezdés 12. pontja szerint feltöltéshez használt hulladéknak olyan összetételűnek kell lennie, amely nem okoz a földtani közegben vagy a felszín alatti vizekben „B” szennyezettségi határértéket kedvezőtlenebb állapotot. A 6. § (1) bekezdése előírja, hogy hulladékgyűjtési tevékenységet az emberi egészség veszélyeztetése és a környezet károsítása nélkül kell végezni.

3. A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény megsértése

A 6. § (1) bekezdése értelmében a környezethasználatot úgy kell végezni, hogy az a legkisebb mértékű környezetterhelést és igénybevételt idézze elő, megelőzze a környezetszennyezést, kizárja a környezetkárosítást.

F) Egészségügyi és környezeti kockázatok

A környezetszennyezés mellett jelentős az egészségügyi kockázat is. A szennyező anyagok jelentős egészségügyi kockázatokat jelenthetnek az emberi szervezetre, különösen hosszú távú expozíció esetén.

A területen elhelyezett anyagok többek között vese károsodást, idegrendszeri károsodást, magzatoknál fejlődési rendellenességet, gyermekeknél idegrendszeri fejlődési zavarokat, immunrendszeri károsodást, hormonrendszer zavarását (endokrin diszruptorok) okozhatják, károsíthatják a reprodukív rendszert, karcinogén hatásúak, jelentősek a mutagén és teratogén hatások.

A feljelentéshez 3. számú mellékletként csatolt táblázatban részletesen ismertetem a szennyező anyag egészséget károsító hatásait.

A tevékenység különösen súlyos, mert védett természeti területen valósul meg, ahol a környezeti károk helyrehozhatatlanok lehetnek.

Súlyos térségi és nemzetközi ügy! Engedélyezett természetrombolás Cica-homokon!

Összesen 2 millió tonna veszélyes hulladékból előállított "termékkel" szennyezhetik 8 éven át a Vértes kétszeresen védett területét.

A Vértes dolomitos-mészköves hegység, alatta karsztvíz helyezkedik el, a karsztvíz szolgáltatja a Tatai-medence ivóvizet. Alapvetés, hogy hidrológiai okok miatt karsztvíz fölé nem deponálható hulladék, főként nem veszélyes hulladékból előállított töltőanyag!

250 ezer ember ivóvízbázisát és a Ramsari nemzetközi védettséget élvező Tatai tavat ill a Dunát veszélyezteti egy veszélyes hulladék feldolgozó és importáló cég működése.

A civil összefogás Kárpáti Tímea, természetvédelmi szakmérnök vezetésével 3-ik tüntetését tartja a környezetkárosítás ellen és addig nem hagyják abba, amíg a jogszabályoknak érvényt nem szereznek.

Hogyan kaphatott engedélyt tájvédelmi körzetben, Natura 2000-es területen egy veszélyes hulladék-feldolgozó cég arra, hogy tönkretegyjen egy vizes élőhelyet? Egy 23 éve magára hagyott bányaterület mélyülete vízzel telítődött. A természet élettel töltötte meg. Szitakötők, békák, halak, madarak pazar világa lett a smaragd tó a Vértes szívében,

A legnagyobb óriás egysejtű-fosszília élőhely volt. Ma hulladéklerakó. A cég idén 45 ezer tonna terméknek nevezett "talajjavító anyaggal" tölti fel "tájsebgógyítás ökológiai helyreállító program" címén, de a kormányhivatal engedélyében évi 250 ezer tonna engedélyezett 6-8 éven át. Ehhez hozzájárult a DINPI és a Vérteserdő Zrt.

26 védett faj teljes állományát, két fokozottan védett faj, a méhbangó és pókbangó populációit ill. a Natura 2000 jelölő faj, a vöröshasú unka egyedeit tette a földdel egyenlővé.

A tavat kiszivattyúzták, a környezetét ledózerolták és veszélyes hulladékból álló terméknek nevezett anyaggal töltik fel. Nyolc éven át szelhetik a turista utat is jelentő erdei utakat a 25 tonnás gépjárműveik .

Oroszlány térsége földrengés-érzékeny terület, 2024-ben 16 rengést regisztráltak.

Közel 100 kísérleti fúrás történt 100-700 m mélységben, a vízzáró réteg nem egyöntetű. A szennyezés a felszínhez közelebbi Által-ér vízbázist is veszélyezteti, mely a Tatai-tavon át a Duna felé halad és Dunaalmásnál jut a folyóba.

Még egy megdöbbentő adat: Ha a kormányhivatal által engedélyezett mennyiséget tudná a cég deponálni a területen, azaz évi 250 ezer tonnát, nyolc éven át, akkor a védett területen és erdészeti útvonalon, mely egyben turista út is 266 munkanapot nyolcórás munkaidővel számolva, 6-8 percenként hasít át egy 25 tonnás tartályos teherautó 8 éven keresztül, gyakran büzt és töltőanyagot csurgatva!!! Ezt nevezik ökológiai helyreállító programnak. A helyiek több külföldi rendszámú veszélyes folyadékszállító teherjárművet fotóztak. Külföldi veszélyes hulladék magyar védett tájba.

Ma 24 ezer aláírás, 16 egyesület, köztük a Nagy Tavak Szövetség támogatja a civil munkát. Valamennyi jogi csatornát már megpróbálták, 4 feljelentés (Csárdi Antal 2, Keresztes Lóránt 1, Kárpáti Tímea 1, szakanyagokkal kiegészítve) várakozik a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőrfőkapitányságon. Most a térség településvezetéseit kéri az együttműködésre.

Kárpáti Tímea

**A cicahomoki tó Oroszlány barnakőszén 7.
bányarekultivációjával kapcsolatos aggályokról jogszabályi keretek tükrében**

Kivitelező: Vértesi Környezetgazdálkodási Kft.
Engedély: a KE/041/01480-13/2023 határozat alapján

1. A felhagyott bányaterület, amely 23 év alatt természetes úton regenerálódott, **nem kötelezhető feltöltéssel „rekultivációra”**. Ha a bányahatóság hosszú ideje nem kezeli a területet, és a bányászati tevékenység ténylegesen megszűnt, akkor az nem tekinthető már bányaterületnek. Ilyenkor a természetvédelmi jogszabályok az irányadók.

Jogszabályi hivatkozások:

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, 7. § (1)-(2)

Magyarország Alaptörvénye, Alapvetés P cikk (1)

2. A bányászati törvény kimondja, hogy a tájrendezésnek **a lehető legkedvezőbb környezeti állapothoz kell közelítenie**. Egy természetes úton kialakult tó és élőhely felszámolása, feltöltése a lehető legkedvezőbb állapottól való eltérés, és emiatt nem minősülhet jogszerű rekultivációnak, ha az eredmény rosszabb ökológiai állapotot hoz létre.

Jogszabályi hivatkozás:

1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról lényegében kimondja, hogy a bányabezárást követően olyan tájrendezést kell végezni, amely a terület rendeltetésszerű hasznosítását és a lehető legkedvezőbb környezeti állapot elérését biztosítja.

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (1)-(2)

Megjegyzésem:

1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról a **41. § (7) ezt tartalmazza:**

(7) * A bányavállalkozó bányászati tevékenységből eredő kötelezettségei teljesítésének pénzügyi fedezetére a miniszter a koncessziós szerződésben, a bányafelügyelet az engedélyben a bányavállalkozó ajánlata figyelembevételével biztosítási szerződés megkötését vagy biztosíték adását írja elő. E pénzügyi fedezetnek ki kell terjednie a bányakárok megtérítésére, valamint a tájrendezési kötelezettség teljesítésére – ideértve a hulladékkezelő létesítmények környezeti kárait és rehabilitációs munkálatait – is.

3. A kivitelező állítása szerint a tó kizárólag **csapadékvízből** jött létre. Ez a megállapítás ellentmond a helyszíni tapasztalatoknak: a terület egy része ma is víz alatt áll, szivattyúzni kell, és a partfalakból folyamatosan szivárog a víz. Nem ismert, hogy készült-e erre vonatkozó független hidrogeológiai metszetvizsgálat, és ha igen, annak mi az eredménye.

Jogszabályi hivatkozások:

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról

2004/35/EK irányelv a környezeti károk megelőzése és felszámolása tekintetében a környezeti felelősségről

4. A kormányhivatal a feltöltőanyagot „termékként” ismerte el, így nem a hulladékokra vonatkozó szabályozás érvényes rá. Ez ellentmondhat az uniós és magyar jogszabályoknak, különösen, ha a döntés kizárólag ezen a területre érvényes, vagy nem támasztották alá független vizsgálatokkal. A termékminősítés csak akkor jogszerű, ha „nem okoz káros hatást” – ezt független vizsgálatokkal kell igazolni.

Jogszabályi hivatkozások:

2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról, 2. § (1), 4. §, 6. § (1)

2008/98/EK irányelv a hulladékokról, 6. cikk

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

5. Az Által-ér vízbázisának és a karsztvízrendszernek a veszélyeztetése, földrengésérzékenységi kockázatokkal. A rekultivációval érintett pusztavámi Cica-homok terület földtani és hidrogeológiai szempontból érzékeny térségben található. A helyszínen a felső-triász dachsteini mészkő alkotja a térség fő karsztvíz-tárolóját, amelyre közvetlenül települnek a középső-eocén üledékes képződmények. A dokumentált vízszivárgások, források és a feltérési anyagok alapján a bányagödör megcsapolja a felszín alatti vizeket, így bármilyen szennyeződés - különösen nehézfémeket vagy szerves anyagokat tartalmazó feltöltőanyag esetén hosszú távon elérheti a térség vízbázisait. A karsztvízmozgás iránya és a terület földtani felépítése alapján feltételezhető, hogy a rekultiváció közvetve az Által-ér vízgyűjtőjét is érintheti. A térség egyben mérsékelt földrengésérzékenységű övezet, amelyet tektonikailag aktív törésvonalak határolnak (pl. Oroszlányi-medence, Mór-Bodajk vonulat). A rétegek közötti eltérő sűrűségű és áteresztőképességű üledékek miatt egy földrengés során fellépő talajmozgás, süllyedés vagy repedés megnövelheti a szennyezőanyagok mobilitását. Ez tovább növeli a talajvíz és a vízbázis veszélyeztetésének kockázatát.

Jogszabályi hivatkozások:

2000/60/EK Víz Keretirányelv, 4. cikk (1)

123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről 3. § (1)-(2)

1995. évi LIII. törvény a környezet védelméről

6. A feltöltő anyag vizsgálatára három akkreditált laboratóriumi mérés készült – egyet a kivitelező cég rendelt, egyet civil szervezet kezdeményezett, egyet pedig a kormányhivatal. Az eredmények hitelessége és értelmezése körül több kérdés is felmerül, ugyanis az egyes vizsgálatok között eltérések mutatkoztak. A hatóság a szennyezőanyag-határértékeket ezen a konkrét területen módosította, vagy úgynevezett „helyspecifikus határértékeket” alkalmazott, amely lehetővé tette az anyag „termékként” való jóváhagyását. Ez a gyakorlat megkerülheti a környezet- és egészségvédelmi előírásokat, különösen egy természetvédelmi oltalom alatt álló területen. A határértékek mesterséges enyhítése nem szolgálhatja a természet védelmét, és nem történhet a nyilvánosság kizárásával. A hulladék „termékké” minősítése, valamint a helyspecifikus szennyezőanyag-határértékek alkalmazása csak akkor jogszerű, ha az **objektív, független szakmai vizsgálatokon** alapul, és **nem veszélyezteti sem a környezetet, sem az emberi egészséget**. A 2008/98/EK irányelv és a 2012. évi CLXXXV. törvény szerint a hulladékstátusz megszűnése csak akkor lehetséges, ha az anyag megfelel az uniós követelményeknek és bizonyítottan nem jelent környezeti kockázatot. A határértékek mesterséges enyhítése – különösen Natura 2000 területen –

nem történhet a nyilvánosság kizárásával, és nem lehet ellentétes a környezetvédelmi alapelvekkel és az Aarhusi Egyezmény 5. cikkével.

Jogszábai hivatkozások:

1995. évi LIII. törvény környezet védelmének általános szabályairól

2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról, 10. §

2008/98/EK irányelv a hulladékokról, 6. cikk

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről, 4. §

7. A terület egyidejűleg Natura 2000 besorolású és Tájvédelmi Körzet, ahol fokozottan védett fajok élnek. Ezen a helyszínen telephelyet kapott egy veszélyes hulladékot feldolgozó cég, és ugyanitt rekultivációs engedélyt is kapott egy természetes bányató feltöltésére. Ez ellentétes a természetvédelmi jogszabályokkal és uniós élőhelyvédelmi irányelvekkel.

Jogszábai hivatkozások:

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről, 4. §

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, 43. §

92/43/EGK a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről 6. Cikk

8. A rekultiváció célja a kivitelező nyilatkozata szerint az, hogy a feltöltés után fászerű növényzettel borított szárazföldi élőhelyé váljon. Ez a beavatkozás az eredeti, természetesen kialakult vizes élőhely teljes és végleges megszüntetését jelenti. Az ilyen típusú átalakítás ellentétes a természetvédelmi alapelvekkel és az élőhelyek megőrzésére vonatkozó hazai és uniós kötelezettségekkel, különösen védett fajok és vízi élőhelyek esetén.

Jogszábai hivatkozások:

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, 5. §, 43. §

92/43/EGK a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről 6. cikk

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről 4. §

9. A „tájékozódás” és „ökológiai rekultiváció” kifejezések használata megtévesztő, ha közben természetes élőhelyeket számolnak fel, és védett vizes élőhelyekbe hulladékot juttatnak. Ez az úgynevezett „greenwashing” – környezetkárosítás zöldre festése.

Jogszábai és etikai hivatkozások:

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

2001. évi LXXXI. törvény a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhusban, 1998. június 25-én elfogadott Egyezmény kihirdetéséről (Aarhusi Egyezmény), 5. cikk

2024/825 EU-irányelv (tervezet): a fogyasztók megtévesztésének tilalma zöld állításokkal kapcsolatban. 2026szeptemberben lép érvénybe

10. Több magánszemély és civil szervezet nem kapta meg a rekultivációs eljárással kapcsolatos közérdekű dokumentumokat. Az elutasításokat az Ákr-re hivatkozva indokolták. Az alábbi kijelentést tette Latorcai Csaba államtitkár egy parlamenti felszólalásra reagálva:

„Képviselő úr esetében sem lehet eltekinteni attól a jogszabályi előírástól, mely szerint az iratbetekintési kérelem korlátozott személyi kört illet meg, az általános közigazgatási rendtartás alapján. Pontosan azért, hogy csak a valóban érintett személyek legyenek ezeknek az információknak a birtokában.”

Ez a kijelentés jogilag félrevezető. A környezeti dokumentumok közérdekű adatoknak minősülnek, és kiadásukat nem lehet az ügyféli státuszhoz kötni.

Jogszabályi hivatkozások:

2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról 26. §
Magyarország Alaptörvénye, VI.cikk (3)

Aarhusi Egyezmény 2001. évi LXXXI. törvény, 4–5. cikk

11. A rekultivációs tevékenység hosszú távú monitoringjának hiánya

Nem ismert, hogy a rekultivációt követően milyen módon és meddig történik hosszú távú környezeti monitoring. Hiányoznak a nyilvános garanciák a vízminőség, talajvíz, élővilág és emberi egészség megfigyelésére vonatkozóan. Ez különösen fontos, ha a feltöltésre használt anyag bármilyen szinten veszélyes komponenseket tartalmazhat.

Jogszabályi hivatkozások:

1995. évi LIII. törvény környezet védelmének általános szabályairól

314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet

2000/60/EK irányelv a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról

12. A terület környezete szinte megközelíthetetlen, a bányaterület kamerázott, és a környéken tartózkodókat kérdőre vonják. Egy esetben, amikor a területre természetvédelmi őr kíséretében, a portaszolgálat engedélyével léptek be, a kivitelező emberei azonnal távozásra szólították fel őket, arra hivatkozva, hogy csak a céggel egyeztetve lehet jelen lenni. Ez kérdéseket vet fel az eljárás jogszerűségéről, átláthatóságáról és a szakmai ellenőrzés akadályozásáról. A természetvédelmi őrral együtt történő belépés nem minősül jogellenesnek, mivel a természetvédelmi őr jogszabályban biztosított hatáskörénél fogva jogosult belépni a természetvédelmi és Natura 2000 területekre (1996. évi LIII.) A kísérlőként belépő magánszemély jelenléte nem zárja ki a jogszerűséget. A kivitelező által történt eltávolítás felveti az ellenőrzés akadályozásának lehetőségét.

Jogszabályi hivatkozások:

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Aarhusi Egyezmény, 3–5. cikk

Megjegyzésem:

1996. évi LIII. tv. 61. §-ban ez van:

61. § (1)3 A vármegyei önkormányzat gondoskodik a vármegye területén található helyi jelentőségű védett természeti területek védelmével kapcsolatos tevékenységek

összehangolásáról. (2) A vármegyei önkormányzat az (1) bekezdésben meghatározott

feladatkörében:4 a) javaslatot tesz helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításra;

b) a települési önkormányzat felkérése alapján részt vesz a helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítás előkészítésében; c) elősegíti a települési önkormányzatok természetvédelmi tevékenységét. (3)5 A vármegyei önkormányzat a helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartása érdekében a települési önkormányzatokkal megállapodást köthet, vagy társulást hozhat létre.

13. Bár tartottak lakossági fórumot és volt egy közös akkreditált laborvizsgálat is, ezek nem nyugtatták meg sem a lakosságot, sem a civil szakmai szereplőket. A fórumon több lakos elégedetlenségét fejezte ki, a vizsgálatok eredményei pedig kérdéseket hagytak maguk után. A kivitelező azt állítja, hogy a terület látogatható, de ezt csak előzetes engedéllyel és egyeztetett időpontban engedi, ami nem biztosít valódi társadalmi hozzáférést.

Jogszabályi hivatkozások:

Aarhusi Egyezmény, 6. cikk

1995. évi LIII. törvény környezet védelmének általános szabályairól

314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról

14. A rekultivációs tevékenység engedélyezése során maga a Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal illetékes osztálya is hivatkozik számos, természetvédelmet és környezetvédelmet érintő hazai és uniós jogszabályra – például a Natura 2000-es élőhelyek, védett fajok és vízi ökoszisztémák megőrzésére vonatkozó előírásokra. Ugyanakkor az engedélyezett beavatkozás láthatóan nem ezek védelmét szolgálja, hanem azok felszámolásához vezet. Az engedélyező határozatban szereplő fajáthelyezési tervek, kerülőmegoldások és dokumentumhivatkozások nem adnak világos választ arra, hogy miként biztosított a természetvédelmi szempontok elsődlegessége – amely pedig jogszabályi kötelezettség. Ez komoly kérdéseket vet fel a döntés szakmai és jogi megalapozottságát illetően, különösen egy fokozottan védett fajok által lakott, természetes módon regenerálódott vizes élőhely esetében.

15. A természetvédelmi és erdészeti célú állami területek fenntartásában közreműködő területkezelők – például az adott térségben illetékes **Vérteserdő Zrt.** – feladata a kezelt területek ökológiai állapotának megőrzése, illetve javítása. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény alapján a kezelőnek az állam által ráruházott vagyonkezelői kötelezettsége van, amely magában foglalja a természetvédelmi érdekek képviselését is. Ezért kérdésként merül fel, hogy a Vérteserdő Zrt. milyen szerepet vállalt vagy nem vállalt a természetes állapot megőrzése érdekében, és történt-e állásfoglalásuk vagy szakmai észrevételük a rekultiváció engedélyezési folyamata során.

Kárpáti Tímea
természetvédelmi szakmérnök

Pusztavám környezetében lévő „Cica-homok” térség néhány figyelemreméltó földtani és vízföldtani megállapítása, kitekintéssel és reflexióval a területen felhalmozott és behordott különböző minőségű anyagokra

készítette: Gerstenkorn András, okl. geológus

2025. augusztus 28.

Jelen feljegyzés messzemenően támaszkodik Dr Budai Tamás, geológus (MFT), 2025-ben írt és rendelkezésemre bocsátott feljegyzésére. Ebből a tanulmányból az alábbi kijelentéseket tartom fontosnak kiemelni előzetesen, nagyrészt szó szerinti idézet formájában:

- 1) A MÁFI Hegyvidéki Térképezési Osztálya az 1990-es években és a 2000-es években végezte el a Vértes földtani térképezését. Az 1:50 000-es méretarányú földtani térkép 2008-ban (FODOR et. al. 2008), valamint a terület rétegtani, szerkezetföldtani és hidrogeológiai viszonyait ismertető kötet is 2008-ban jelent meg (BUDAI, FODOR szerk. 2008.). Így az ismertetett földtani leírás viszonylag új és részletes. A térképet itt az 1. ábra mutatja, ahol a földtani térkép mellett egy földtani szelvényt is láthatunk.

A földtani felépítéssel kapcsolatban a következő lényeges megállapítások tehetők:

- A Cica-homok területe **egyáltalán nem tekinthető** egy minden irányból agyagos-homokos képződményekkel körülhatárolt, szinte szigetelt, monoton rétegzettségű területnek, mint ahogy az a médiában be lett mutatva;
- A területet D-ről és K-ről ugyanis a rétegtani ismeretek szerint nem homok és agyag, valamint márga tartalmú kőzetek határolják, hanem az amúgy **kiváló vízvezető potenciállal rendelkező Szőci Mészke Formáció**, szinte kizárólag mészke tartalmú rétegei, melyben a karsztosodottság függvényében **nem talajvíz, hanem karsztvíz áramlik (ún. függőkarsztvíz-tartó képződményekben)** egy magasabb szinten, mint a triász korú főkarsztvíz-tároló. Dr Budai Tamás is megemlíti, hogy a Cica-homok területén az ezeket a felszín alatti karsztvizeket többnyire tartalmazó Szőci Mészke vastagsága elérheti a 20 métert is;
- Sőt azt is megtudhatjuk a Vértes dokumentált rétegtani ismereteiből, hogy a **kiváló vízvezető képességgel rendelkező Szőci Mészke** az északi irányokban úgy fogazódhat össze a vele szinte egykorú, de tengeri eredetű **márgarétegeket tartalmazó**, épp ezért **függőleges irányban hatékony vízrekesztést biztosító**, ún. Csernyei Formációval, hogy a **vékonyabb/vastagabb mészkérétegek hosszan benyúlnak a márgarétegek közé**. Így előállhat az a földtani szituáció is, pl. a bányagödör alatt, hogy **míg lefelé a víz nem tud szivárogni, csak igen lassan, oldalirányban a mészkérétegekben viszont akár 10 métert meghaladó napi szivárgási intenzitás is mérhető lenne, lehetne**. Ezt a fajta szivárgási lehetőséget vajon a hatóság vizsgálta-e, elemeztette-e az Engedéllyessel, kockázatát figyelembe vette-e bárki Érintett?
- **Felszín alatti vizek intenzív jelenlétét bizonyítja az a számtalan rétegfaj-forrás is**, melyek a területnek elsősorban a D-i részén nagy számban megtalálhatók. Ezek

bizonyítják azt, hogy a középső-eocén mészkő bázisán (alján) áramló, felgyülemelő karsztvizek a mészkő rétegfejei mentén és régebbi gödrökbe nyílván felszínre kerülnek. **Ezek tehát végülis védett karsztvíz-források: Lépa-kút, Kis-lépa-kút, Luca-kút, Béka-kút.** Ezek a források aztán a „gödrök” peremének küszöbszintjeit átlépve észak felé induló vízfolyásokat táplálnak: Szép-víz-ér, Gerencséri-ér. Ez az áramlási, szivárgási útvonal továbbra is biztosított és létezik? A feltöltések nem akadályozzák ezeket az áramlásokat, szivárgásokat?

- **Mi biztosítja, ill. garantálja azt, hogy az immár bentonit paplannal leszigetelt egykori „gödrökben” összegyűlt és megemelkedő víz, miután kilugozta az oda összegyűjtött különböző anyagokat, pl. toxikus fémeket, felemelkedve és felszín közelébe emelkedő talajvízként ezen vízfolyások mentén elhagyja-e a műszaki védelemmel rendelkező gödröket és innen a már természetes földtani környezet vízfolyásában folytatja az útját, vagy épp a felszín alatt a függőkarsztos eocén mészkőben szivárog? Hogyan garantálta ezt az Engedélyes, és a Hatóságnak milyen előírása volt erre nézve?**
- A leírtakból kifolyólag a **Cica-homok területére szivárgó vizeket függőkarsztos karsztvízforrások táplálják és ezért ezek nem közvetlenül csapadékvizek és nem is szabadna őket akként kezelni, vagy épp betemetni, megváltoztatni.** Ezek a források tehát most is léteznek? Nem temették be őket? Megvannak? Védelmük biztosított?
- Vajon figyelembe vették-e a vizsgálatok tehát azt a **rendkívül porózus, kiváló vízvezető kőzetet (Szőci Mészkő),** amelyek bázisán (alján) nemhogy semennyi felszín alatti víz, hanem épp ellenkezőleg, nagy hatékonysággal áramolhat a felszín alatti víz? Erről a kőzetről miért nem esik szó?
- Az is fontossá teszi ezt a középső-eocén mészkövet, hogy a **Cica-homok területtől DK-re és D-re is** (pl. a Katonacsapás környezetében, vagy épp a földtani térképről látványosan leolvasható közelségben), szinte közvetlenül **„elfogynak” (kiékelődnek) az agyag és márgarétegek. Így közvetlenül a felső-triász mészkő van a felszínen, vagy a középső-eocén (Szőci Mészkő) mészkő települ szintén közvetlenül a triász mészkőre.** Itt tehát a mélyebb szintű karsztvíz és a fedő eocén mészkőben szivárgó függőkarszt karsztvize minden további nélkül kommunikálhat, felülről lefelé beszivároghat, azaz azzal egy hidraulikai-szivárgási rendszert alkot. Ezt a modellezés vajon figyelembe vette? Hogyan kívánja ezt a közvetlen sérülékenységet, kommunikációt, potenciális karszt elszennyeződési lehetőséget megakadályozni az a műszaki védelem, ahol és amikor a bentonit paplannal leszigetelt aljzat felett szükségszerűen felgyülemelő „talajvíz” - ami a függőkarsztba kvázi visszaáramlik - ELÉRI a főkarsztvíztároló feletti mészkő küszöbszintjét?

Végül, de nem utolsósorban **figyelembe kell vennünk a területen mélyült, rendkívül sűrűn telepített és nagyszámban elvégzett földtani kutatófúrást is.** Mivel csak a Cica-homok területén a számuk megközelítheti a **100-at**, jelentős sűrűségben harántolták a fúrások a területet. Mivel a szénkutatásban többnyire **magfúrásokat** végeztek, a fúrások maganyaga, a teljes térfogatban kiemelésre került, általában a triász karsztos fektől a felszínig (harántolva

a hasznosítható ásványi nyersanyagot). A fúrások igen nagy száma, és a minden bizonnyal nem szakszerű eltömedékelések miatt a fúrások azóta is gyakorlatilag ismeretlen anyaggal feltöltve, vagy csak lyukként, tömörítés és bentonitszigetelés nélkül maradtak vissza úgy, hogy közben átharántolták a teljes vízrekesztő profilt, képződményeket és mint egy ementáli sajt a teljes területen ronthatták jelentősen a természetes védőfunkciót. A hatóság vajon előírta-e azt az Engedélyesnek, hogy ezen fúrások mentén, ezek nagy számára hivatkozva végezzen célzott in situ vizsgálatokat, hogy vajon a potenciálisan létrejövő kommunikáció vajon nem csökkentette-e drasztikusan a természetes védelem hatékonyságát? Milyen műszaki elvárás volt ezzel kapcsolatban? Engedélyes mivel és hogyan bizonyította a vízrekesztés hatékonyságát és hidraulikai kommunikáció hiányát ennek ismeretében?

Ugyancsak fontos kérdés az, hogy a nem előírt felszín alatti monitoring rendszer esetén a hatóság hogyan bizonyosodik, és bizonyosodott meg a szigetelő bentonit paplan réteg „vízzáróságáról” és a vízzáróság hosszabb távon is érvényesülő megőrzéséről, fennmaradásáról, ami a fentebbi ismeretek okán akár kritikus is lehet?

Budapest, 2025. augusztus 28.

Szakvélemény - a Cica-homok flórája és faunája

A Cica-homok Oroszlány és Pusztavám külterületén Fejér és Komárom-Esztergom Megye határán található. Az egykori bányaterület mára regenerálódott, a meddőhányókat és környéküket nagyrészt pionír jellegű növényzet borítja. Az ilyen jellegű biotópok ideális élőhelyet kínálnak számos orchidea fajnak. Virágzásukra jellemző, hogy évről évre erősen ingadozik a virágzó példányok száma. Kedvelik az enyhe, csapadékos teleket és tavaszokat, mint például 2024-ben. Száraz években ugyanakkor a virágzó hajtások száma töredékére eshet vissza. A terület pont húsz éves kutatása során nyolc fajt és egy hibrid fajt figyeltem meg, melyek a következők:

Vitézkosbor (*Orchis militaris*): kedvező években több ezer példány virágozhat

Bíboros kosbor (*Orchis purpurea*): kedvező években több ezer példány virágozhat, az általam ismert egyik legnagyobb lelőhelye a fajnak

Hibrid kosbor (*Orchis X hybrida*): az előző két faj hibridje, amely szintén tömeges a számára kedvező években, több száz példány nyílhat, valószínűleg az ország leggazdagabb lelőhelye

Tornyos sisakoskosbor = Vitézvirág (*Anacamptis pyramidalis*): egy alkalommal figyeltem meg néhány tövét

Méhbangó (*Ophrys apifera*): sokáig a Cica-homok és a közeli Farkas-hegy számított a faj egyetlen Vértesi lelőhelyének. Elszórtan található, állománya több száz töre tehető. Fokozottan védett faj!

Tojásdad békakonty (*Neotinea ovata*): a Cica-homokon gyakori, több ezer tő virágozhat

Piros madársisak (*Cephalanthera rubra*): néhány virágzó tövét figyeltem meg

Fehér madársisak (*Cephalanthera damasonium*): egyedszáma száz tő körülre tehető

Kardos madársisak (*Cephalanthera longifolia*): néhány virágzó tövét figyeltem meg.

Méhbangó a Cica-homokon

Bíboros kosbor és hibrid kosbor tömeges virágzása a Cica-homokon

Az orchideákon kívül még három védett növényfajt észleltem a Cica-homok területén: kései gyík pohár (*Blackstonia acuminata*), árlevelű len (*Linum tenuifolium*) és Szent László tárnics (*Gentiana cruciata*). Utóbbi faj a védett szürkés hangyaboglárka (*Maculinea alcon*) szárazréti ökotípusának (*xerophila*) kizárólagos tápnövénye.

Kis apollólepke és szürkés hangyaboglárka

Kerekfoltú szerecsenlepke és kis színjátszólepke

A védett növényeken kívül a Cica-homok nappali lepkefaunáját is részletesen vizsgáltam. Kiderült, hogy a terület változatos biotópjainak köszönhetően ebből a szempontból is igen értékes, fajokban gazdag, mind száraz, mind nedves élőhelyeket kedvelő lepkék élőhelye. A legfontosabb, védett fajok az alábbiak:

Kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*): a területen gyakori

Ibolyás tűzlepke (*Lycaena alciphron*): a Vértesben csak kevés, kis létszámú populációja ismert

Szürkés hangyaboglárka (*Maculinea alcon*): a Vértesben lokálisan, tápnövényéhez kötődően fordul elő, leginkább felhagyott bányaterületeken, a Cica-homok az egyik leggazdagabb lelőhelye

Nagyszemes boglárka (*Glaucopsyche alexis*)

Fénylő boglárka (*Polyommatus dorylas*): egy alkalommal került elő

Csőröslepke (*Libythea celtis*): főként az átvezető földúton figyelhető meg

Barnás tarkalepke (*Melitaea britomartis*): a Vértesben nagyon megritkult

Recés tarkalepke (*Melitaea aurelia*)

Nagy rókalepke (*Nymphalis polychloros*): az átvezető úton látható

Kis színjátszólepke (*Apatura ilia*): az átvezető út nedves részein figyelhető meg

Kerekfoltú szerecsenlepke (*Erebia medusa*): a Vértesben lokális, főként az északi részekén fordul elő, állatföldrajzilag igen fontos eleme a hegység faunájának

Tükrös busalepke (*Heteropterus morpheus*): a Vértesben igen lokális és ritka faj

Jakablepke (*Tyria jakobeae*): nappal repül, de a medvelepkékhez tartozik, az útszegély menti

száraz gyepekben látható.

Fontos megjegyezni, hogy az összes orchidea és az egyéb, előbbieken felsorolt növény és lepkefaj mind védett, elpusztításuk és élőhelyük károsítása hazánkban tilos és büntetendő cselekmény. A folyamatban lévő rekultivációs tevékenység a vele járó talajszennyezéssel, tehergépkocsi forgalommal és egyéb környezetterhelő tevékenységekkel véleményem szerint az értékes és fajgazdag biotóp biztos pusztulását fogja okozni.

Hudák Tamás
természetfotós, magánkutató

A Cica-homok

A Vértes nyugati oldalán a dolomitos és mészköves alapkőzet csekély lejtésű, kevésbé meredek, mint a keleti és déli oldalon sasbérceket alkotó, lepusztult padozat. E csekély lejtés miatt, a beékelődő homokos és agyagos rétegek határán felbukkanó víz itt felszíni vízfolyásokat alkot, amelyek a csákberényi oldalon szinte teljesen hiányoznak. A hegység nyugati-északnyugati oldalát végigtekintve látható, hogy a víz források láncolatának képében bukkan a felszínre, amelyek sorban hálózják be a Bársonyos felé haladó patakokkal a Vértes ezen oldalát (délről észak felé vizsgálva): Kodály forrás, Gyertyán-kút, Fazekas-forrás, Béka-kút, Csuka-forrás, Lépa-kút, Szarvas-kút, Gerencséri ér forrása, Dobai kút stb.. A források a törvény erejénél fogva (ex-lege) védettek, tehát nem kell külön védetté nyilvánítási eljárás ahhoz, hogy a természetvédelmi oltalom jogszabályi szinten megillettehesse őket. Jól is van ez így, hiszen a források a legértékesebb természeti helyszínek, speciális növény- és gombavilággal, az erdei állatok kiszámítható ivóhelyei. Családommal a Csuka-tó forrás vizét mi is rendszeresen ittuk/isszuk, télen-nyáron azonosan hideg, ásványi anyagokban gazdag, selymesen lágy, kiváló ivóvíz.

Amióta ideköltöztünk, húsz éve a család kedvelt kirándulóhelye volt a Cica-homok. Ez valójában a Szépvíz-ér egykori forrása volt. A katonai felmérések térképein (a Magyar Királyság első és második katonai felmérése – ARCANUM.hu) látható, hogy a Szépvíz-ér erről a területről indul. Egykor itt kiterjedt lápvidék húzódott, a Lippa- (más forrásművekben Lépa- illetve kis-Lépa-) kútként említett forrásokkal. E forrásvidék alatt (mélyebb fekvése révén) vastag szénrétegek halmozódtak fel, amelyeket főként külszíni fejtésekkel az 1900-as évek második felében kibányásztak. Ennek a kiterjedt bányászati tevékenységnek esett áldozatul a Szépvíz-ér forrásvidéke is. A Cica-homoknak nevezett bányagödör is ebből az időből származik, az innen kitermelt meddőt a feltáró út keleti oldalán húzódó, korábbi bányaterület feltöltésére használták.

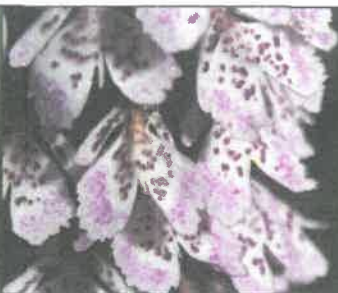
A bányagödör lankás déli oldalán lesétálva eocén kori csigákat, osztrigákat, nummuliteszeket gyűjtöttünk, de emellett sárga kalcit- és üvegesen átlátszó gipszkristályokat is gyakran találtunk. A bánya aljára leérve az itteni bányató és a holdbéli táj egészen egyedi hangulatú képe fogadott bennünket: az északi szakadt part kb. 20 m magasságban hajolt fölénk, körülöttünk ritkás pionír erdő (főként erdeifenyő és nyár), valamint az óriás zsurló alkotott gyér növénytakarót (a 2020-as évekre a vegetáció megerősödött, javában haladt a spontán beerdősülés). A tóban naphal, ezüstkárász, feketesügér lakott, több alkalommal még horgásztunk is benne sikerrel.

Évekkel később, amikor a Vértes kutatását egyre szélesebb látószöggel végeztem, egyre pontosabban láttam, milyen természetvédelmi értéket képvisel ez a terület, hiszen lett alkalmam összehasonlítani a többi élőhellyel is. A pionír természeti környezet valójában arról szól, hogy egy teljesen elpusztított területet hogyan vesz vissza az élet, milyen fajok, milyen sorrendben és milyen módon települnek vissza az élőhelyre. Kb. 8-10 év után világossá vált, hogy a pionír élőhelyek védett növényeiből legalább 14 faj található itt együttesen: mocsári nőszőfű, gyíkpohár, kornistárnics, méhbangó, pókbangó, kis holdruta, kardos madársisak, fehér madársisak, széleslevelű nőszőfű, bíboros kosbor, vitézkosbor, vitézvirág, zöldes sarkvirág, békakonty.

méhbangó:

bíboros kosbor:

békakonty:

vitézkosbor:

fehér madársisak:

A Cica-homok 2004. nyarán...

...és 2017. januárban:

A kutatásaim során előkerült gombafajok még különlegesebbek, annak ellenére, hogy csak kevésbé ismert gombákról van szó. Több faj is van, amelyek jelenlegi ismereteink szerint csak itt fordulnak elő hazánkban (ezek nagyon ritka fajok, sok esetben magyar nevük sincs: *Heyderia pusilla*, *Scutellinia barlae*, *Hodophilus variabilipes*, *Geoglossum umbratile*).

Geoglossum umbratile:

Scutellinia barlae:

Hodophilus variabilipes:

Különösen értékesek azok az apró felszíni vízszivárgások, amelyek a holdbéli táj meddőrétegei közt kimosódott árkokban csordogálnak. A felszínre kiterített, jó vízzáró tulajdonságú agyagréteg nem engedi át a vizet, tocsogókat, apró másodlagos lápokot hoz létre, amelyek a szárazság idején is itatóhelyül, nedves élőhelyül szolgálnak az élőlények számára. A lecsorgó vízbe az ásványi talajfelszínből nagy mennyiségű mészsó oldódik ki, amely a vastag mohapárnákban lelassulva megszűrődik, mészlepedék formájában kiül, ennek eredménye pedig a mohapárnák kövesedése, egyfajta édesvízi mészkőképződés lesz, amely önmagában egészen egyedülálló, különleges természeti jelenség, csak nagyon kevés helyen figyelhető meg az országban.

az óriás zsurló tömeges megjelenése:

Az ismertetőt írta és a képeket készítette:

Koszka Attila

természetvédelmi mérnök

Szeizmológiai kockázat – földrengésveszélyes terület

A Magyar Tudományos Akadémia Kövesligethy Radó Szeizmológiai Observatóriuma adatbázisa szerint 2024-ben 16 földrengést detektáltak az Oroszlány–Pusztavám–Kecskéd térségben, 1,5–3,2 magnitúdó közötti erősséggel. A rengések többsége 2–5 km-es mélységben történt, közvetlenül a Cica-homoki rekultivációs terület alatt vagy annak közelében.

E terület földrengés-veszélyes zóna, ahol az altalaj repedezett, mozgásra hajlamos karsztos mészkő. Ilyen környezetben a több százezer tonnányi, laza szerkezetű hulladéktöltés földmozgás esetén instabillá válhat, talaj- és vízmozgást generálhat, és szennyezett csurgalékvíz formájában akár azonnali beszivárgást okozhat a mélyebb víztartókba.

A geológiai és szeizmológiai adottságok tehát mérnöki és környezetbiztonsági szempontból is kizárják bármilyen hulladékelhelyezés jogszerűségét ezen a területen.

